

Asia: VN/20427/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta kansalliseksi toimintasuunnitelmaksi helteen terveyshaittojen ehkäisemiseksi

Lausunnonantajan lausunto

1 Tausta

-

2 Toimintasuunnitelman tavoitteet

-

3 Riskiryhmät ja haavoittuvuutta lisäävät tekijät

Toimintasuunnitelmassa on hyvin tunnistettu riskiryhmät ja haavoittuvuutta lisäävät tekijät. Näiden tunnistaminen on kiinteistönomistuksen kannalta tärkeää, jotta tarvittavia toimenpiteitä voidaan kohdistaa tehokkaasti olemassa olevassa rakennuskannassa.

4 Riskienhallinta sekä varautumisen ja sopeutumisen koordinointi

-

5 Hellevaroitussjärjestelmä

-

6 Viestintä

-

7 Helleaaltoihin liittyvä valmius ja varautuminen

Toimintasuunnitelma tunnistaa hyvin myös ratkaisuja helleaaltoihin varautumiseen. Useissa toimitilatyypeissä lämpimän kauden aikainen käyttö on vähäisempää, joten paremmalla tilankäytön ohjauksella voidaan parantaa tiloissa toimivien ihmisten olosuhteita.

Vanhoissa asuinrakennuksissa koneelliseen ilmanvaihdon tai muiden jäähdytysratkaisujen toteuttaminen voi usein olla teknisesti haastavaa, muita sisäilmastoriskejä lisäävää tai taloudellisesti kestänytöntä. Käyttäjien toimenpiteillä, kuten yötuulettamisella ja verhojen käytöllä, on kuitenkin useimmissa tilanteissa saavutettavissa tyydyttävät lämpöolosuhteet ei-riskiryhmiin kuuluvien asukkaiden kannalta. Kansalaisten ymmärrystä rakennusten toiminnasta ja omien toimien vaikutuksista tulisi lisätä.

8 Pidemmän aikavälin toimenpiteet

Passiiviset ratkaisut tilojen viilentämisessä ovat keskeisiä energiankäytön, ilmastotavoitteiden ja toimintavarmuuden näkökulmasta. Näiden mahdollistaminen tulisi huomioida jatkossa paremmin sääntelyssä ja kaupunkisuunnittelussa. Huomioitavia asioita ovat mm. ikkunoiden suunnat ja kokovaatimukset, parvekkeiden sijoittelu, puut tai muu varjostavat kasvit sekä julkisivujen materiaali- ja värivaatimukset. Helteeseen varautuminen koskee rakennusten sisätilojen ohella myös ulkotiloja sellaisessa toiminnassa, johon sisältyy ulkona olemista, kuten päiväkodit ja koulut. Tällöin kaavoituksella ei pidä estää pihojen sijoittumista varjon puolelle. Kaikkiaan parhaiden ratkaisujen löytämiseksi tarvitaan yhteistyötä kiinteistönomistajien, rakennuttajien ja viranomaisten välillä.

Selvitysten mukaan (esim. Tampereen kaupungin yleiskaavoitus) lämpösaarekeilmiö on voimakkain teollisuuden ja kaupan alueilla, joilla on suurten pohjapinta-alarakennusten lisäksi runsaasti asfaltoitua maanpintaa. Sekoittuneessa ja korttelimaisessa kaupunkirakenteessa ilmiö on lievempi, joskin rakennuksiin varastoituneen lämmön vaikutus on merkittävä. Lisäksi on laskettu, että katupuilla on suuri alentava vaikutus katutilan lämpötilaan hellekausina.

Yhdyskuntarakenteen kehittämisessä Rakli pitää tärkeänä kaupunkimaista, sekoittuneen maankäytön rakennetta. Kasvu sisään päin ja olemassa olevan kaupunkirakenteen jalostaminen ovat parempi kuin hajautuva ja väljästi rakennettu yhdyskunta. Olemassa olevan kaupunkirakenteen kehittäminen antaa mahdollisuuksia parantaa sini-viherolosuhteita eri hankkeiden yhteydessä. Toisin sanoen, lisärakentaminen ei ole este sini-vihreän toteuttamiselle, vaan voi olla sille ratkaisu. Katusuunnittelu, pysäköintipolitiikka ja viherkerroin ovat esimerkkejä työkaluista, joilla helleongelmia vähentäviä toimia voidaan edistää.

Työkalujen kehittämisessä ja soveltamisessa tulee yksityiskohtaisen sääntelyn ja uusien määräysten sijaan luoda mahdollisuuksia ratkaisuille, jotka rakennuttaja katsoo toteuttamiskelpoisiksi.

Suunnitelmassa todetaan, että kaikkien rakennuttajien, niin uudis- kuin korjausrakennuttamisessakin, on tärkeää huomioida yllämpenemisen torjunta rakennusten ja piha-alueiden suunnitteluratkaisuissa (ml. rakennusten sijoittelu tontilla sekä riittävät tilavaraukset kasvillisuudelle ja vettä läpäiseville pinnoille). Rakli huomauttaa, että usein rakennusten ja pihojen sijoittelusta määrätään tarkasti kaavoissa, joten ensisijaisena toimenä tulisi olla kaavamääräysten päivittäminen niin, ettei niillä ainakaan pakotettaisi kuumuutta lisääviin ratkaisuihin.

Kaavojen tulee sallia varjoisuuden hyödyntäminen rakennusten ja pihojen sijoittamisessa. Esimerkiksi päiväkotien pihojen suunnittelussa on perinteisesti korostettu suoran auringonvalon kohdentumista pihalle. Tänä päivänä pihaille joudutaan rakentamaan erillisiä katoksia tuomaan suojaa auringonpaisteelta. Johtopäätöksenä voi todeta, ettei määräyksillä tule ainakaan vaatia auringonvalon maksimointia pihalle, vaan sallia rakennusten ja pihojen sijoittelu myös varjoisuutta hyödyntäen. Puut voivat antaa suojaa helteeltä, mutta niin voi myös kerrostalo varjostaessaan toista rakennusta.

Kuumuudelle herkäät toiminnot, kuten sote-kiinteistöt, päiväkodit ja koulut voivat sijoittua kortteleihin, joissa on useita muitakin käyttötarkoituksia. Jopa samassa rakennuksessa voi sijaita sekä haavoittuvaksi tunnistettu julkinen palvelu että muuta käyttöä, kuten liiketiloja. Helteen haittojen ehkäisemisessä on huomioitava näiden muiden käyttäjien tarpeet ja vältettävä ohjeistusten tai velvoitteiden yhteismitoittaminen eri käyttötarkoitusten välillä.

Kaukojäähdytysverkkoon kytkeytymisen ja lämpöpumppujen käytön tulee olla ensisijaisesti kiinteistönomistajan päätettävissä olevia asioita, ei velvoitteita. Niiden hyödyntämistarpeet ovat tapauskohtaisia ja riippuvat muista jäähdytysratkaisuista.

Pihapuut antavat suojaa helteeltä. Viherkerroin on toimiva ohjauskeino ohjaamaan puiden istuttamista ja säilyttämistä, kunhan huolehditaan, ettei sitä vaikeuteta muilla määräyksillä, kuten esimerkiksi velvoittamalla pysäköinti pihalle tai pihakannen alle. Tekniset ratkaisut tulee jättää toteuttajan ratkaistavaksi viherkertoimen puitteissa.

Suunnitelmassa esitetään suosituksena, että laaditaan ohjeistuksia sisätilojen passiivisista ja aktiivisista viilennyskeinoista. Vastuutahoiksi on tunnistettu YM ja SYKE. On tärkeää, että kiinteistöala otetaan tähän mukaan. Samoin on tärkeää, että kiinteistönomistajat ja rakennuttajat ovat mukana kaupunkialueiden ylläpitämisen torjunnan edistämässä, kuten suunnitelman suosituksissa todetaan.

9 Työterveys ja työsuojelu

-

10 Seuranta ja arviointi

-

11 Toimenpiteet

Ks. kohta 8 yllä.

Liite Toimijoiden ja sidosryhmien roolit ja vastuut hellevarautumisessa

-

Yleisiä huomioita

Tietoa lausunnon antajasta: Kiinteistönomistajat ja rakennuttajat Rakli ry kokoaa yhteen kiinteistöalan ja rakennuttamisen vastuulliset ammattilaiset. Jäsenemme ovat asuntojen, toimitilojen ja infrastruktuurin omistajia, rakennuttajia ja käyttäjiä sekä näiden ammattimaisia edustajia. Raklin jäsenten omistama kiinteistökanta Suomessa on noin 100 miljoonaa neliometriä.

Salo Aino
Kiinteistönomistajat ja rakennuttajat Rakli ry